

Evropa připravená na digitální věk: druhá šance získat digitální primát?

Kryštof Kruliš

Shrnutí

→ Strategie **Evropa připravená na digitální věk** shrnuje základní argumenty, hodnoty a cíle, které jsou podle Evropské komise relevantní pro převedení Evropské unie k digitální ekonomice a společnosti. Je doprovázena Bílou knihou o umělé inteligenci a Evropskou strategií pro data.

→ Evropská unie potřebuje **investice do technologií a potřebné infrastruktury**, aby udržela krok s dalšími technologickými centry světa a zároveň podpořila dosažení cílů dalších svých politik, jako je přechod k zelené ekonomice. Je přitom nezbytné využít pákový efekt veřejných financí a přilákat investice soukromého kapitálu.

→ V důsledku pandemie COVID-19 a souvisejících opatření pravděpodobně dojde k **přehodnocení investičních priorit**. Potřeby digitální infrastruktury by si však měly udržet důležitost, či dokonce posílit. Potřebné se může ukázat zejména posílení rychlosti internetových sítí pro plnohodnotnou práci z domova či zajištění efektivního využití dat pro medicínské účely.

→ Strategie avizuje postupné **hledání standardu** pro problematiku umělé inteligence a otázku využití dat. Společný standard bude zahrnovat nejen řadu technologických řešení, ale také výsledky rozhodnutí přijatých v oblasti etiky, bezpečnosti a míry a způsobu regulace.

→ **Bílá kniha o umělé inteligenci** představuje politické možnosti využitelné k dosažení dvou hlavních cílů. Prvním cílem je **podpora vývoje a zavádění umělé inteligence v praxi**. Druhým cílem je nastavení **společného regulatorního rámce pro důvěryhodnou umělou inteligenci**, aby nedošlo k roztržení vnitřního trhu.

→ Hlavním opatřením Evropské strategie pro data je vytvoření **jednotného trhu s daty**, který by umožňoval jejich volný pohyb (G2B, B2B, B2G a G2G) napříč odvětvími při dodržení jasných, praktických a spravedlivých pravidel. Podpořena má být práce s daty i v rámci jednotlivých strategických sektorů, jako je zdravotnictví, životní prostředí, energetika, finance či zemědělství.

→ **Evropská unie a USA** mají různé nastavení priorit a přístupů, kdy, za jakých podmínek a v jaké míře závaznosti má regulátor zasahovat do zavádění nových technologií. Společným cílem těchto rozlišných regulatorních přístupů je snaha o to, skloubit benefity z rozvíjení umělé inteligence s důrazem na zachování svobod, lidských práv a základních společenských hodnot.

Úvodem: Vestager a její vize pro Evropu

Globální technologičtí giganti současnosti jako Google, Apple, Facebook a Amazon (GAFA) nepocházejí z Evropské unie. Nejednotnost vnitřního trhu v digitální oblasti bránila tomu, aby na evropském kontinentu vyrostla natolik silná technologická firma, která by dokázala dominovat světu jako uvedení členové skupiny tzv. Big Tech. Když výkonná místopředsedkyně Evropské komise Margrethe Vestager v únoru 2020 představovala novou strategii svého digitálního portfolia na příštích pět let, překvapila Evropany nezvykle optimistickou vizí. Podle ní má Evropská unie druhou šanci na to, stát se lídrem v oblasti technologií. Příští technologická vlna by se podle Vestager měla soustředit na rozvoj systému umělé inteligence založené na datech z průmyslové výroby, tedy na něco, kde evropské firmy jako Volkswagen, Engie nebo Nokia stále představují technologickou špičku.¹ Strategie **Evropa připravená na digitální věk** by se měla stát základem podporujícím tuto optimistickou vizí a zároveň pomoci Evropské unii v přechodu do doby digitální ekonomiky a společnosti.

Přestože v souvislosti s pandemií COVID-19 může být řada původních cílů a priorit přehodnocena, příležitosti spojené s novými technologiemi digitální budoucnosti zde zůstávají a mohou být zdrojem budoucího ekonomického růstu či nástrojem pokroku v oblasti zpracování dat ve zdravotnictví. Otázka, jak Evropská komise navrhuje v této oblasti postupovat, je tak stále velmi relevantní. Tento briefing paper proto nejdříve představuje, co je součástí strategie, kdo za její přípravou stojí a jak se v návaznosti na ní bude dále postupovat. Dále ozřejmuje priority v oblasti investic do infrastruktury pro nové technologie a nastiňuje, co vše zahrnuje vytváření standardu nových technologií, včetně souvisejících mezinárodních aspektů. Následuje představení Bílé knihy o umělé inteligenci a Evropské strategie pro data, které jsou významnými dílčími dokumenty doprovázejícími rámcovou strategii. Závěrem paper nabízí srovnání přístupu k regulaci nových technologií, obzvláště umělé inteligence, v Evropské unii a v USA, odkud pochází skupina GAFA současných technologických lídrů.

¹ Melissa Heikkilä, „Vestager touts AI-powered vision for Europe’s tech future“, Politico, 18. února 2020, <https://www.politico.eu/article/margrethe-vestager-touts-ai-artificial-intelligence-powered-vision-for-europe-tech-future/>.

Co je součástí strategie Evropa připravená na digitální věk

Strategie **Evropa připravená na digitální věk** (Shaping Europe's digital future) shrnuje základní argumenty, hodnoty a cíle, které jsou podle Evropské komise relevantní pro převedení Evropské unie směrem k digitální ekonomice a společnosti. Tato tranzice je ve strategii zasazena do kontextu dalších politik Evropské unie, zejména tzv. zeleného nového údělu, pravidel hospodářské soutěže a úsilí o posilování demokratických hodnot. Evropa připravená na digitální věk je jednou ze šesti priorit Evropské komise pro období 2019-2024.² Strategie je komplexním rámcem na pět let pro kroky, které by Evropská komise chtěla po dobu svého mandátu v rámci této priority stihnout. Je doprovázena dvěma samostatnými dokumenty, a to **Bílou knihou o umělé inteligenci a Evropskou strategií pro data**, které se blíže zabývají dvěma významnými podoblastmi celkové strategie. Komplexní strategie v podobě představené v únoru 2020 zatím neobsahuje žádný text zákonodárné iniciativy, ačkoliv ze strany nastupující nové Evropské komise původně zazněl příslib přijít v prvních 100 dnech s legislativním návrhem pro oblast umělé inteligence.

Strategie je psaná se zřetelnou snahou o vyváženost a zohlednění všech hodnot a požadavků. Konkrétní způsob a míra regulace technologií, jako je umělá inteligence nebo práce se soubory dat, bude ještě předmětem diskusí a politických střetů. Strategie pro tyto budoucí střety idejí a přístupů načrtává hřiště a upozorňuje na relevantní faktory, které by se měly vzít v úvahu.

Evropa připravená na digitální věk: kdo je za strategií a jak dál

Práci na strategii zastřešovala výkonná místopředsedkyně Komise Margrethe Vestager, do jejíhož portfolia patří agenda Evropa připravená na digitální věk. Na přípravě strategie „**Evropa připravená na digitální věk**“ se podílela také Věra Jourová, místopředsedkyně komise pro hodnoty a transparentnost, především s ohledem na přesahy digitální agendy do oblasti demokracie (např. šíření dezinformací) a hodnot a lidských práv (např. problematika ochrany soukromí a etické aspekty technologií založených na umělé inteligenci). Thierry Breton, komisař pro vnitřní trh, je spojován zejména s Evropskou strategií pro data coby pododdílem rámcové digitální strategie, a to zejména se zaměřením na fungování jednotného trhu s daty. Mezi komisaře, kteří na rámcové strategii pracovali, patří i Didier Reynders, komisař pro spravedlnost, zabývající se aspekty ochrany osobních údajů (GDPR) a právními aspekty technologií založených na umělé inteligenci.

V návaznosti na představení strategie 19. února 2020 vyhlásila Evropská komise několik konzultačních řízení, ve kterých chce během tří měsíců získat k základním bodům strategie zpětnou vazbu od vlád členských států i soukromého sektoru a s její pomocí již přistoupí k přípravě konkrétních zákonodárných návrhů.

² Ursula von der Leyen, „Politické směry pro příští Evropskou komisi, 2009.2024“, Evropská komise, 16. července 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_cs_o.pdf.

Investice do nových technologií a potřebné infrastruktury

Strategie volá po investicích ve strategických technologických oblastech, jako jsou 5G sítě (či do budoucna 6G sítě), kvantové výpočetní technologie, blockchain či bezpečné cloudové kapacity na celoevropské úrovni. Jen na investice do internetových sítí, kapacity datových center a na kybernetickou bezpečnost jsou odhadovány potřebné investice v rozsahu 65 mld. eur ročně.³ Strategie zmiňuje cílené financující programy Evropské unie, záruky a zdroje ze strukturálních fondů a fondů rozvoje venkova, které by měly být pro budování infrastruktury využity. Je v ní však zároveň zdůrazněno, že k uspokojení všech požadavků na investice je nezbytné využít pákový efekt veřejných financí na přilákání soukromého kapitálu. Za vzor by tak mohly sloužit úspěchy technologické spolupráce dosažené v oblasti superpočítačů.⁴ Lepšímu financování inovativních firem by pak mělo pomoci dokončení unie kapitálových trhů, které je také ve strategii také zmiňováno.

Strategie věnuje nejvíce pozornosti budování infrastruktury pevného i bezdrátového širokopásmového připojení k internetu. **Vysokokapacitní připojení k internetu** je základním předpokladem umožňujícím využití nových technologií a pokračování socioekonomické digitální transformace. Evropská komise se ve strategii odvolává na vizi tzv. evropské gigabitové společnosti, která stanoví tři cíle nezbytné pro dosažení potřebné úrovně konektivity do roku 2025. Jde o gigabitové připojení pro klíčová místa (školy, nemocnice, dopravní uzly, silně digitalizované podniky a hlavní poskytovatele veřejných služeb); pokrytí všech městských oblastí a hlavních dopravních tras sítěmi 5G; a konečně minimální rychlost připojení všech domácností v Evropské unii na úrovni 100 Mb/s.⁵ Ve zbytku dekády se předpokládá další nárůst poptávky domácností po rychlosti připojení (v obou směrech), a to až k 1 Gb/s, a investice do sítí by na to dle strategie měly brát zřetel.

V době karanténních opatření v souvislosti s pandemií COVID-19 v březnu 2020 přicházely zprávy o přetížení sítí v důsledku zvýšené poptávky domácností po vysokoobjemovém multimediálním obsahu pro práci, vzdělávání i zábavu.⁶ To odhalilo limity současné infrastruktury internetových sítí. Nárůst poptávky domácností po rychlosti připojení přitom nemusí být jen otázkou časově omezených karanténních opatření, ale může být dlouhodobě výrazně akcelerován změnami životního stylu, posílením práce z domova a problematičtější přístupem všech skupin obyvatelstva k veřejným místům v souvislosti s pandemií COVID-19 a přijatými opatřeními. K těmto událostem v Evropě došlo až po zveřejnění strategie „**Evropa připravená na digitální věk**“ a v jejich důsledku lze očekávat posuny v oblasti priorit i investičních motivací.

³ „Restoring EU Competitiveness – European investment bank“, 32-33, https://www.eib.org/attachments/efs/restoring_eu_competitiveness_en.pdf.

⁴ Evropská unie v předchozím období iniciovala projekt, který s pomocí jejich finančních prostředků a prostředků zúčastněných členských států ve výši 840 milionů EUR buduje kapacitu superpočítačů v Evropě v 8 centrech. Jedno z nich se nachází v České republice, v Ostravě. Projekt má za cíl posílit technologickou svrchovanost Evropské unie v oblasti superpočítačů a umožnit jejich využití v oblastech, jako je zdravotnictví (vytváření individualizované léčby, diagnostiku nemocí a vývoj léků), modelace pro předpověď počasí, detekci kybernetických hrozeb či optimalizace instalací obnovitelných zdrojů energie. Blíže „Pooling resources to build a world-class supercomputing infrastructure and ecosystem in Europe – European commission“, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/pooling-resources-build-world-class-supercomputing-infrastructure-and-ecosystem-europe>.

⁵ Sdělení Evropské komise „Připojení pro konkurenceschopný jednotný digitální trh – na cestě k evropské gigabitové společnosti“, COM(2016) 587 final.

⁶ Samuel Stolton Commission: Internet ‘under strain’ amid COVID-19 overuse EURACTIV.com, 19. březen 2020, <https://www.euractiv.com/section/digital/news/commission-internet-under-strain-amid-covid-19-overuse/>.

Práce na standardu pro Evropskou unii a jeho mezinárodní dimenze

Vedle fungující infrastruktury, která by umožňovala využití nových technologií, je zároveň zapotřebí zajistit funkčnost a kompatibilitu technologií v přeshraničním styku. Evropská unie proto musí hledat **shodu na standardech**, které by umožnily technologie společně rozvíjet a následně využívat ve všech členských státech. Společný standard v sobě bude zahrnovat nejen řadu technologických řešení, ale také výsledků rozhodnutí přijatých v oblasti etiky, bezpečnosti a míry a způsobu regulace. Dle strategie půjde v následujícím období zejména o hledání standardu pro problematiku umělé inteligence a otázku využití dat. Zmiňovány jsou také oblasti jako blockchain či kvantové výpočetní technologie. Evropský standard však nevzniká ve vzduchoprázdnu. Musí se konfrontovat s již existujícími řešeními technologických firem, které jsou nezdědka o krok před regulátory. Obdobný proces hledání technologických standardů navíc probíhá i v jiných částech světa (USA nebo Číně)⁷ a částečně i na globální úrovni (např. Výbor ISO pro umělou inteligenci)⁸.

Do procesu nastavování standardů tak vstupují další faktory a specifické zájmy. V defenzivní rovině jde zejména o schopnost zajistit kybernetickou bezpečnost u klíčové infrastruktury v Evropské unii, popřípadě snahu o dosažení širší technologické svrchovanosti. V ofenzivní rovině lze uvažovat například o vytváření standardu, který by byl natolik kvalitní, že jej budou následovat i další regulátoři jinde ve světě, popřípadě usilovat o to, aby na standard přistoupili globálně působící firmy. Záměr rozšiřovat použití standardů Evropské unie v dohodách o mezinárodním obchodu, v dohodách o rozvojové spolupráci, v asociačních dohodách a na poli mezinárodních organizací (OECD, ISO, G20, WTO⁹) je deklarován také ve strategii Evropské komise.

Silnou roli v globálním prosazování standardu Evropské unie ve vztahu k firmám hraje velikost jednotného trhu. Podstatná část globálních firem raději přistoupí na standard Evropské unie, než aby opustila její trh. Zejména ochrana osobních údajů (GDPR), kterou Evropská unie zavedla od května 2018, se stala pro některé IT firmy standardem, na který pozvedly celé své globální fungování.¹⁰ Na druhou stranu firmy, které tak neučinily, si zajistily technologickou výhodu spočívající ve volnějším přístupu k datům svých uživatelů, která využívají pro rozvoj svých technologií.¹¹

V současné době Evropská unie nemá s hlavními hráči v oblasti technologií, tedy s USA a Čínou, uzavřenu rámcovou dohodu o vzájemné spolupráci či alespoň o informování o postupu regulátorů. Hrozí tak riziko, že rozdílné standardy budou znamenat obtíže pro vzájemnou spolupráci napříč kontinenty, zejména ve vztahu k oblastem, kde technologie vznikají. Například transatlantický tok dat byl dosud velmi významným hnacím motorem celkového technologického rozvoje. Pozornost se tak v budoucnu upře na dialog o vytváření aliance pro důvěryhodný tok dat, kterou Evropská komise zmiňuje ve své strategii. Do této aliance budou patřit země, se kterými Evropská unie dokáže nalézt shodu na hodnotách a standardech pro sdílení dat. Velikost této aliance bude určující pro to, jak široké datové základně budeme mít v našem prostoru přístup. Evropská unie se přitom nemusí do budoucna

⁷ Blíže viz např. Alan Beattie „Technology: how the US, EU and China compete to set industry standards“, Financial times. 24. července 2019, <https://www.ft.com/content/oc91b884-92bb-11e9-aea1-2b1d33ac3271>.

⁸ „ISO/IEC JTC 1/SC 42 Artificial intelligence – Organisation Internationale de Normalisation (ISO)“, <https://www.iso.org/committee/6794475.html>.

⁹ Sdělení Evropské komise „A European strategy for data“, COM(2020) 66 final, s 23.

¹⁰ „Why and how GDPR applies to companies globally – privacyinternational.org“, 25. května 2018, <https://privacyinternational.org/long-read/2207/why-and-how-gdpr-applies-companies-globally>.

¹¹ He Li, Lu Yu, Wu He, „The Impact of GDPR on Global Technology Development,“ Journal of Global Information technology Management 22, č. 1 (leden 2019): 1-6.

omezovat jen na své blízké okolí, kde se projevuje její ekonomická síla. Důkazem toho je například příklon Brazílie k ochraně osobních údajů, která je inspirovaná standardem Evropské unie (GDPR)¹². Ochrana osobních údajů je rozhodujícím regulačním limitem pro šíření neanonymizovaných dat o uživateli a takovýto krok tak tuto jihoamerickou zemi výrazně přibližuje evropskému datovému prostoru.

Bílá kniha o umělé inteligenci

Evropská komise vydala první strategii pro oblast umělé inteligence v dubnu 2018.¹³ Dne 19. února 2020 byla představena Bílá kniha o umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře.¹⁴ Jejím účelem je představit politické možnosti využitelné k dosažení dvou hlavních cílů. Prvním cílem je **podpora vývoje a zavádění umělé inteligence**.¹⁵ Výhodou Evropy je dle Bílé knihy přístup k datům z digitalizované průmyslové výroby, naopak nevýhodou je zaostávání v oblasti spotřebitelských platform. Je potřeba zachytit i očekávané budoucí trendy, jako je další vlna dat, přesun zpracovávání dat do výpočetních zařízení v blízkosti uživatele (automobily, domácnost, průmysloví roboti) a využití kvantové výpočetní techniky. Bílá kniha apeluje na vytvoření tzv. „ekosystému excelence“, který by na evropské, státní i regionální úrovni podporoval spolupráci soukromého a veřejného sektoru v oblasti výzkumu¹⁶ a zavádění řešení založených na umělé inteligenci. Druhým cílem je **reflexe rizik**, které umělá inteligence může přinášet, jako je netransparentní rozhodování, diskriminace, narušování soukromí či rizika jejího zneužití ke kriminální činnosti. Evropská komise zdůrazňuje, že systémy umělé inteligence musí mít takový charakter, aby občané v Evropské unii mohli mít plnou důvěru (angl. trust), že jejich fungování je v souladu se základními hodnotami a etickými principy, tzv. „ekosystém důvěry“.¹⁷ Evropská unie by se měla shodnout v **nastavení společného regulačního rámce pro důvěryhodnou umělou inteligenci**, jinak dle Bílé knihy hrozí roztržštěnost vnitřního trhu v důsledku aplikace různých regulačních přístupů v jednotlivých členských státech. Bílá kniha předpokládá vytvoření kategorie tzv. **vysoce rizikové umělé inteligence**, do které by se měla řadit užití umělé inteligence podle kombinace faktorů, jako je odvětví (např. zdravotnictví, doprava, energetika), významnost rizika a možnost zasáhnout do základních lidských práv. Systémy zařazené do této kategorie by musely dle záměrů Evropské komise projít testováním a certifikací, než by bylo dovoleno jejich využití na jednotném trhu. Všechny systémy umělé inteligence by měly umožnit ex post kontrolu.

Specifickým dílčím tématem, které přitáhlo pozornost ještě před publikací strategie, byla technologie tzv. **biometrické identifikace na dálku**, u které se spekulovalo o možnosti zavedení dočasného moratoria na využití ve veřejných

¹² Alan Beattie „Technology: how the US, EU and China compete to set industry standards“, Financial times. 24. července 2019, <https://www.ft.com/content/oc91b884-92bb-11e9-aea1-2b1d33ac3271>.

¹³ Sdělení Evropské komise „Umělá inteligence pro Evropu“, COM(2018) 237 final.

¹⁴ Bílá kniha o umělé inteligenci, COM(2020) 65 final.

¹⁵ Umělá inteligence je dle Bílé knihy souborem technologií kombinující data, algoritmy a výpočetní výkon.

¹⁶ Evropská unie dle Bílé knihy poskytla na výzkum a inovace v oblasti umělé inteligence 1,5 mld. eur v posledních třech letech. Další investice směřují do výzkumu na úrovni členských států a soukromého sektoru. Celkově však Evropa směřuje do této oblasti dle některých dat přibližně jen polovinu prostředků ve srovnání s celkovými investicemi v Asii a pouhou čtvrtinu ve srovnání s USA.

¹⁷ Mantinele pro užití umělé inteligence stanoví právní předpisy, které již existují. Nová technologie však přináší řadu nových otázek, jako například pro posouzení příčinné souvislosti a dělení odpovědnosti v rámci dodavatelských vztahů nebo pro posouzení vlastností produktu v době uvedení na trh, pokud dochází k jejich změně v důsledku postupného strojového učení při jeho užití, apod. Stávající právní předpisy by dle Bílé knihy měly být přizpůsobené novým rizikům, měly by být účinné, ale zároveň by neměly zcela bránit inovacím.

prostorech.¹⁸ To se však v Bílé knize neobjevilo a komise svůj postoj k tomuto tématu bude dále formovat na základě veřejných konzultací. Na problematiku se již vztahují pravidla GDPR a předmětem úpravy by tak měla být zejména detailnější podoba použití výjimek z těchto pravidel, které by ve stanovených specifických případech usnadňovaly její zavádění do praxe.

Evropská strategie pro data

Vedle Bílé knihy o umělé inteligenci představila Evropská komise v rámci rámové strategie **Evropa připravená na digitální věk** ještě druhý rozsáhlý dokument nazvaný Evropská strategie pro data.¹⁹ Jde o strategii zaměřenou na problematiku dat, jejichž dostupnost a podmínky užití jsou významným předpokladem pro vývoj technologií založených na umělé inteligenci. Hlavním opatřením této dílčí strategie je vytvoření **jednotného trhu s daty**, který by umožňoval volný pohyb dat (G2B, B2B, B2G a G2G)²⁰ napříč odvětvími při dodržení jasných, praktických a spravedlivých pravidel, zejména práva hospodářské soutěže, ochrany soukromí a osobních údajů.

Dříve přijaté legislativní návrhy, na kterých může Evropská strategie pro data stavět, zahrnují zejména:

- nařízení o rámci pro volný tok neosobních údajů v Evropské unii,²¹ které omezuje možnost lokalizace dat ze strany členských států a podněcuje soukromé subjekty k dodržování samoregulačních kodexů pro přenos dat, a
- směrnici o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru,²² která stanoví minimální úroveň zpřístupnění dat, které má k dispozici veřejný sektor.

Uvedené předpisy řeší jen dílčí aspekty jednotlivých obsahových výšečí toho, co by podle Evropské komise mělo být součástí jednotného trhu s daty. Přetrvávající překážky spočívají zejména v rozdílných požadavcích na sběr dat v jednotlivých členských státech, rozdílných formátech dat v různých odvětvích či v dosud omezeném využívání nástrojů soutěžního práva ve vztahu k podmínkám zpřístupnění dat, která mají online platformy a cloudové služby s významnou tržní silou.

Komise předně v datové strategii popisuje komplexní balík legislativních a nelegislativních opatření, která hodlá v následujících letech připravit na podporu zpřístupňování dat mezi státními i podnikatelskými subjekty, a jejich opakované užití napříč sektory a hranicemi. Problematice přístupu k datům se komise bude věnovat i v rámci politiky hospodářské soutěže, například skrze vydávání interpretačních vodítek či při schvalování fúzí. Komise chce jít ve zpřístupňování dat příkladem pomocí Portálu veřejně přístupných dat EU²³, a to podle zásady „otevřená data jak je jen možné, uzamčená data jen jak je nezbytné“. Komise dále avizuje záměr investovat až 2 mld. eur (očekávaných 4 až 6 mld. eur ve spojení s investicemi soukromého sektoru) do posílení evropské technologické suverenity prostřednictvím budování infrastruktury pro ukládání a zpracování dat a do vytváření datových standardů. Další skupina avizovaných opatření směřuje k vytváření důvěry pomocí nástrojů

¹⁸ Delcker Janosch, Smith-Meyer Bjarke, „EU considers temporary ban on facial recognition in public spaces“, Politico, 16. září 2020, <https://www.politico.eu/article/eu-considers-temporary-ban-on-facial-recognition-in-public-spaces/>.

¹⁹ Sdělení Evropské komise „A European strategy for data“, COM(2020) 66 final.

²⁰ G2B tok dat od veřejné správy k podnikatelské sféře, B2B tok dat v rámci podnikatelské sféry, B2G tok dat od podnikatelské sféry k veřejné správě a G2G tok dat v rámci veřejné správy.

²¹ Nařízení (EU) 2018/1807, ze 14. listopadu 2018.

²² Směrnice (EU) 2019/1024, z 20. června 2019.

²³ „Portál veřejně přístupných dat EU – Evropská unie“, <https://data.europa.eu/euodp/cs/data/>.

sloužících uživatelům k zachování kontroly nad svými daty a ke zlepšování jejich digitálních dovedností. Vedle posilování horizontální roviny jednotného trhu s daty hodlá komise podporovat práci s daty i v rámci jednotlivých strategických sektorů, jako je zdravotnictví, životní prostředí, energetika, finance či zemědělství.

Další nástroje předvídané ve strategii Evropa připravená na digitální věk

Vedle Bílé knihy o umělé inteligenci a Evropské strategie pro data avizuje rámcová strategie **Evropa připravená na digitální věk** ještě řadu dalších připravovaných opatření a legislativních návrhů. Mezi nejdůležitější patří **Akt o digitálních službách** (Digital Services Act), tedy avizovaný balíček zákonodárných návrhů, který komise hodlá představit na konci roku 2020. Měl by nahradit dvě dekády starou směrnici o elektronickém obchodu.²⁴ Komise se v jeho rámci zaměří i na problematiku otevřenosti velkých online platforem.²⁵ Strategie dále oznamuje například přezkum nařízení o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu (eIDAS)²⁶ či vytvoření společné kybernetické jednotky Evropské unie.

Srovnání přístupu Evropské unie a USA

Tento briefing paper stručně nastínil hlavní aspekty strategie **Evropa připravená na digitální věk**, která by se měla stát mapou evropského postoje k digitálním technologiím získávání v nadcházejících pěti letech. Při jejím představení zaznělo z úst představitelů Evropské komise, že Evropská unie má touto strategií příležitost chopit se své druhé šance na to, stát se lídrem v oblasti technologií. Závěrem je proto vhodné načrtnout srovnání s přístupem USA, které vývoji nových technologií v posledních letech dominují, a soustředit se zejména na stanovisko k systémům využívajícím umělou inteligenci, která může být rozhodující technologií budoucnosti.

Administrativa v USA zastává k umělé inteligenci postoj, který je hodnocen jako otevřenější, zejména ve srovnání s Evropskou unií.²⁷ USA se principiálně hlásí ke snaze nezatěžovat vývoj umělé inteligence přístupem předběžné opatrnosti, příliš svazující regulací či duplicitními pravidly.²⁸

Rozdílné regulatorní přístupy k umělé inteligenci na obou stranách Atlantiku jsou dalším z projevů dlouhodobě jinak nastavených přístupů k regulaci nových technologií (např. GMO, nebezpečné chemikálie). Evropská unie a její členské státy dlouhodobě v regulaci vychází z principu tzv. předběžné opatrnosti, což znamená, že na trh je produkt vpuštěn teprve tehdy, je-li nezpochybnitelně prokázána jeho nezávadnost. Pro USA je naopak charakterističtější přístup, kdy regulátor v zásadě vylučuje produkty až poté, co jsou u nich prokázány negativní účinky. To je však v USA narovnáváno prostřednictvím možností podávat hromadné žaloby a přiznat poškozeným osobám i extrémně vysokou dodatečnou náhradu ve formě tzv. punitive damages. Firmám tak v USA hrozí nesrovnatelně vyšší sankce

²⁴ Směrnice (ES) 2000/31, z 8. června 2000.

²⁵ Sdělení Evropské komise „A European strategy for data“, COM(2020) 66 final, s 14.

²⁶ Nařízení (EU) 910/2014 z 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu.

²⁷ Snyder Tanya, Delcker Janosch, „US pushes light regulations for AI, in contrast to Europe“, Politico, 20. ledna 2020, <https://www.politico.eu/article/us-pushes-light-regulations-for-ai-in-contrast-to-europe/>.

²⁸ Tamtéž.

v soukromoprávních odpovědnostních vztazích než v Evropské unii, což je přirozeně motivuje k vyšší míře seberegulace.

Oba přístupy v transatlantickém prostoru ovšem nejsou vzájemnými protipóly. Jde zejména o jiné nastavení priorit – kdy, za jakých podmínek a v jaké míře závaznosti má regulátor zasahovat do zavádění nových technologií. Společným cílem těchto rozlišných regulatorních přístupů je však snaha o to, skloubit benefity z rozvíjení umělé inteligence s důrazem na zachování svobod, lidských práv a základních společenských hodnot. Potřeba vytvářet systémy umělé inteligence, které vzbuzují důvěru a jsou bezpečné, je opakovaně zdůrazňována u obou přístupů.²⁹ Hodnotovým protipólem k oběma přístupům tak je využití umělé inteligence v rámci autoritářských režimů, kde není zohledňována otázka individuální svobody jednotlivců.³⁰

Perspektiva a zapojení České republiky

Oblast nových technologií a přechod na digitální ekonomiku a společnost je předmětem také řady strategických dokumentů na úrovni České republiky, včetně rámcového dokumentu Digitální Česko, který zastřešuje pilíře Česko v digitální Evropě, Informační koncepce České republiky a Koncepce digitální ekonomika a společnost. V rámci vize „The Czech Republic: Country For the Future“ pak vznikla i komplexní Národní strategie umělé inteligence ČR. Národní dokumenty obsahují silné obsahové vazby na dokumenty vznikající na úrovni EU, a lze proto předpokládat, že nová strategie Evropské komise Evropa připravená na digitální věk a na ni navazující dokumenty budou postupně reflektovány i ve strategických dokumentech České republiky. Jednou z prioritních oblastí, ve které Česká republika usiluje o významné postavení a případné získání Evropského centra excellence, je oblast technologií založených na umělé inteligenci (AI). Směřují k tomu jak národní strategické dokumenty, tak úsilí dalších veřejnoprávních aktérů i soukromých subjektů. Výstavba ekosystému pro výzkum a implementaci technologií založených na AI započala v květnu 2019 vznikem pražského uskupení prg.ai, za kterým stojí ČVUT, Karlova univerzita, Akademie věd ČR, Hlavní město Praha a významné české firmy. Ambicí uskupení je zapojit Česko do aktivit na úrovni EU a Prahu profilovat coby město výzkumu AI. V září 2019 byl odstartován pilotní program prg.ai Minor umožňující získání vedlejší specializace v oboru AI. Začátkem března 2020 bylo podepsáno memorandum mezi ČVUT, Karlovou univerzitou a Masarykovou univerzitou, které by se mělo stát základem pro vybudování Evropského centra excellence AI.

²⁹ Pro vymezení priorit přístupu USA srov. například The White House, „Accelerating America’s Leadership in Artificial Intelligence“, 11. února 2019, <https://www.whitehouse.gov/articles/accelerating-americas-leadership-in-artificial-intelligence/>.

³⁰ Kratsios Michael „AI That Reflects American Values“, Bloomberg, 7. ledna 2020, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-01-07/ai-that-reflects-american-values>.

³⁰ Tamtéž.

Závěrem: Nové technologie – oblast, která by měla zůstat prioritou

V důsledku pandemie COVID-19 a souvisejících opatření pravděpodobně dojde k přehodnocení přístupu v řadě oblastí. Lze však odhadovat, že strategie **Evropa připravená na digitální věk** si ponechá v mnoha ohledech vysokou prioritu. Investice do infrastruktury pro nové technologie jsou cestou, jak lze vhodně podpořit ekonomiku postíženou ochrannými opatřeními. Skokový přesun řady činností do digitálního světa, jako např. nakupování na internetu, práce využívající home office či online vzdělávání, bude mít dlouhodobý efekt a projeví se poptávkou po nových technologiích a související potřebné infrastruktuře.

Investice do nových technologií jsou přitom důležité jak pro ty, kdo nadále hodlají akcentovat zelenou politiku Evropské unie, tak pro ty, kdo mají jiný přístup. Nové technologie jako superpočítače přispívají k optimalizaci v energetice či lepšímu předpovídání klimatické změny. Tok a analýza dat je zase důležitá pro zvyšování efektivity v průmyslu i v hospodaření s vodou, lesnictví či zemědělství. Evropská komise provázanost své strategie o digitální transformaci s cíli tzv. zeleného údeľu opakovaně zdůrazňuje. Nové technologie však mají širší využití a naleznou podporu i u těch, kdo zdůrazňují, že v době očekávaného globálního ekonomického propadu po pandemii COVID-19 si Evropská unie nebude moci plán na ochranu klimatu, v rozsahu původních ambicí, dovolit. Investice do nových technologií a potřebnost společného postupu by přitom mohla být relevantní pro všechny členské státy, bez ohledu na to, jaký mají v danou chvíli přístup k otázce fiskální odpovědnosti. Bude tomu tak obzvláště tehdy, pokud půjde o využití veřejných prostředků coby vhodně nastavené páky schopné přilákat i investice soukromého sektoru. Pákový efekt veřejných financí je v aktuální digitální strategii Evropské komise výrazně využíván. Zaměření na nové technologie tak může být v nadcházejícím období významným jednotícím prvkem pro všechny a žádná z rozdílných názorových skupin by si tuto oblast neměla brát za rukojmí. Pokud by se tak totiž stalo, prostor Evropské unie by mohl technologicky upadat a místo využití druhé šance na technologické vedení by hrozila technologická závislost a dominance standardů, které budou vytvářeny daleko za hranicemi Evropy.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Kryštof Kruliš

Kryštof Kruliš je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na vnitřní trh a právo EU a vztah EU a anglofonních zemí..

krystof.krulis@amo.cz